

השמועה הבאה מתבארת לפי שיטת רש"י, כהבנת המהרש"א, בעל ה"שיטה מקובצת" וה"פני יהושע" בדבריו. (24)

אמר שמואל:

שנים שהטילו מעות לכיס, זה הטיל מנה וזה הטיל מאתים —

לפי מעותיהם, באופן שקנו בכסף שור למטרת חרישה ולהתחלק בריוח הבא מן החרישה —

ועומד הוא לחרישה, כלומר: אכן חרשו בו והרויחו מן החרישה, ומשום שאין חלקו של זה מועיל בלא חלקו של זה כלום, לכן חולקים הם בשוה.

אבל באופן שקנו בכסף שור למטרת חרישה ועומד לטביחה, כלומר: שבסופו של דבר לא בא השכר מחמת חרישה שחרשו בו, אלא שהשיבחו בשרו וטבחוהו; וכל שכן אם מלכתחילה קנאוהו למטרת טביחה, (3) כי אז:

זה נוטל לפי מעותיו, וזה נוטל לפי מעותיו.

צג-ב

הרי השכר לאמצע, מתחלק הוא בשוה בין שניהם, ואף שלא השקיע האחד אלא מחצית מן השני. (1)

אמר רבה לפרש דברי שמואל: (2)

מסתברא מילתיה דשמואל, שאין הם חולקין

1. א. בסוף הסוגיא מבארת הגמרא, שאין סתירה בין דין זה למשנתנו.
ב. דין ההפסד אם גם הוא לאמצע יתבאר בהערות בהמשך הסוגיא.

2. א. ואף שאמר רבה "מסתברא מילתיה דשמואל", דמשמע ששמואל עצמו אינו סובר כן, אינו כן ואין אומרים שהוא בא לחלוק אלא אם כן הוסיף במפורש שמואל עצמו אמר לא כן, וכעין שמצינו בסנהדרין עב א ושאר מקומות.
ב. דעת הריטב"א והריב"ש בדעת רש"י אינה כפי שנתבאר בפנים על פי דברי המהרש"א בעל ה"שיטה מקובצת" וה"פני יהושע", ולדעתם בהבנת רש"י: רבה לא בא לפרש אלא לחלוק, כי לשיטת שמואל עצמו לעולם השכר לאמצע, מלבד באופן אחד המבואר בסוף הסוגיא, ואולם הריטב"א והריב"ש סוברים שלא כדעת רש"י ורבה בא לפרש ולא לחלוק.

3. א. כלומר: לא מיבעיא אם מלכתחילה קנאוהו למטרת טביחה, שנשתתפו מעיקרא על דעת שלא לחלוק בשוה, אלא אפילו אם קנאוהו

ועוד שלש מאות]; ואולם אין בנכסים של האב כיסוי לכל שלשת הכתובות אלא מחציתו, ואכן מפסידה כל אחת לפי חשבון, ונוטלת בעלת המנה חמשים זוז, ובעלת המאתים מאה זוז, ובעלת שלשת המאות שלשה של זהב.

ואולם מדברי רש"י כאן בסוף סוגייתנו נראה לכאורה שהוא חלוק על רבינו חננאל והוא מפרש, שאכן יסוד דין החלוקה בשלשת הכתובות — לדעת משנתנו שהיא כדעת רבי נתן — שוה ביסוד דינו לחלוקת שלש אנשים שהטילו לכיס, שהרי כתב רש"י על דברי רבי שאמר: אין אני רואה את דבריו של רבי נתן באלו, אלא חולקות בשוה, וז"ל "שאיין זה דומה לשלשה שהטילו לכיס וכו'", הרי משמע שלדעת רבי נתן אכן שני דינים אלו אחד הם ביסוד דינם, והדברים צריכים תלמוד.

24. לריטב"א ולריב"ש הבנה אחרת בשיטת רש"י, ואולם הם עצמם חלקו על רש"י, ולשיטת האחרונים הנזכרים אף רש"י מודה להם, ובהערות יבוארו חילוקים בין הפירושים.

שנים שהטילו לכיס, זה מנה וזה מאתים, הרי השכר לאמצע.

ומדייקת הגמרא מאי לאו, האין כן הדבר שהברייתא עוסקת באופן שקנו שור לחרישה ועומד לטביחה, ואם כן תיובתא דרבה, שאמר בכי האי גוונא: זה נוטל לפי מעותיו, וזה נוטל לפי מעותיו?!

ומשנינן: לא כאשר פירשת, אלא הברייתא עוסקת בשור לחרישה ועומד לחרישה, ולכן השכר הוא לאמצע.

וטעם החילוק הוא: כי שבח החרישה אי אפשר שיבוא על ידי חלקו של זה בלא חלקו של זה, ולכן אף השכר לאמצע; אבל שבח הבשר הרי מתחלק הוא לאבריו, ולכל אחד חלק בשור ובשבח שלו כפי מעותיו.

ורב המנונא אמר לפרש דעתו של שמואל: (4)

אפילו בשור לחרישה ועומד לטביחה, שהשכר לאמצע. (5)

מיתבי רבה הסובר: שור לחרישה ועומד לטביחה, חולקין לפי מעותיהן:

רש"י, לא דוקא שור לחרישה ועומד לטביחה שקנוהו מתחילה כדי לחלוק השכר לאמצע, אלא הוא הדין שור לטביחה ועומד לטביחה הוי השכר לאמצע עד שיעשו תנאי מפורש לא כן, ולא נקט רב המנונא בלשונו "שור לחרישה ועומד לטביחה" אלא אגב לשונו של רבה; ואולם לדעת הריטב"א בדעת רש"י [כפי שכתב בעל ה"שיטה מקובצת" בהבנת דברי הריטב"א], לא אמר רב המנונא אלא בשור לחרישה ועומד לטביחה, כיון שקנוהו מתחילה על דעת לחלוק ביניהם, אבל שור לטביחה ועומד לטביחה לא אמר רב המנונא, [ודעת התוספות בדעת רב המנונא, שלא אמר כן בשור לטביחה ועומד לטביחה, ולא נחלק אדם מעולם בזה שהשכר מתחלק לפי מעותיו].

ולשון הריטב"א בביאור הסברא — לדעת רב המנונא — שאפילו בשור לטביחה ועומד לטביחה השכר לאמצע, הוא: "טעמא דמלתא, משום דמזלא דבי תרי עדיף, ושכרן נתרבה גם כן מפני חלקו המועט של זה שיכולים ליקח סחורה גדולה יותר, וזה מהפך בה וזה מהפך בה", ובהמשך הסוגיא כתב הריטב"א דזה דוקא אם נשתתפו לדעת, אבל אם נעשו שותפין שלא

מתחילה למטרת חרישה ולחלוק בשהו וחזרו בהם ובעמידוהו לטביחה, שאף אז חולקים הם לפי חשבון, ומה שנקט רבה "שור לחרישה ועומד לטביחה" היינו אפילו שור לחרישה, וכל שכן "שור לטביחה ועומד לטביחה", רש"י.

ב. דין שותפין שהטילו לכיס ועשו סחורה והרויחו בה, ראה מה שכתב כאן ב"פני יהושע".

4. לדעת הריטב"א בדעת רש"י, רב המנונא אף הוא בא לחלוק על שמואל, שרב המנונא לא אמר אלא בשור לחרישה ועומד לטביחה כיון שמתחילה קנאוהו לחרישה על דעת לחלוק בשהו, ואילו שמואל סובר שהשכר לאמצע אפילו בשור לטביחה ועומד לטביחה, והריב"ש הסובר כדעת הריטב"א בהבנת רש"י שרבה לחלוק בא על שמואל, לא הזכיר בדבריו אם גם רב המנונא בא לחלוק; ואולם הריטב"א והריב"ש נוקטים שהן רבה והן רב המנונא באים לפרש את דעת שמואל.

5. לדעת הרבה ראשונים [ראה רמב"ן ריטב"א ורא"ש], וכן דעת בעל ה"שיטה מקובצת" בדעת

לחרישה והעמידוה לטביחה, הרי הם נוטלים לפי מעותיהם, אם כן: ליפלוג וליתני בדיריה, יחלק התנא בבהמה אחת שבה עוסקת הרישא, וכך יאמר:

כמה דברים אמורים שהשכר בבהמה אחת הוא לאמצע, בשור לחרישה ועומד לחרישה

—

אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה, זה נוטל לפי מעותיו, וזה נוטל לפי מעותיו; ובהכרח שאף בשור לחרישה ועומד לטביחה הרי השכר לאמצע, ולא משכחת לה שיהיה השכר לפי מעותיהם אלא בשתי בהמות.⁽⁸⁾

ומשנין, אמר לך רבה: **הכי נמי קאמר**, אכן חילק התנא בבהמה אחת, והכי קאמר:

כמה דברים אמורים שהשכר לאמצע: בשור לחרישה ועומד לחרישה.

אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה, נעשה

ומקשינן: **אבל שור לחרישה ועומד לטביחה מאי** יהיה הדין לפי דבריך, שזה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו —

ואם כן תיקשי: **ארתני סיפא**:

עד כאן לא אמרנו שהשכר לאמצע אלא כשקנו במעותיהן בבהמה אחת —

אבל לקח זה האחד במעות שלו שוורים בריאים השוים מאתיים, וזה השני לקח במעות שלו שוורים כחושים שאינם שוים אלא מנה,⁽⁶⁾ ונתערבו השוורים אלו באלו וחרשו בהם —

זה נוטל לפי מעותיו שני שלישי בריוח, וזה נוטל לפי מעותיו שלישי בריוח כפי השקעתו בשוורים, שהרי שווריו הכחושים של האחד לא השביחו כשל שווריו הבריאים של השני.⁽⁷⁾

ולדבריך, שאפילו בבהמה אחת כשקנוה

בין מחיר השור לשבח שהוא נותן בחרישה, למה זה נוטל "לפי מעותיו" וזה נוטל "לפי מעותיו", והיינו שזה נוטל כפלים מחבירו.

8. הריטב"א הביא שיטה הסוברת, שרב המנונא מודה בשור לטביחה ועומד לטביחה שהשכר לאמצע, והקשה עליהם מקושיית הגמרא כאן:

שהרי — לדבריהם — אף לרב המנונא תיקשי: ליפלוג וליתני בדידה "אבל בשור לטביחה ועומד לטביחה השכר לפי מעותיהם"?! ולכאורה תיקשי קושיא זו על רש"י הסובר כן [לפי הריטב"א בהבנתו].

ואולם לשיטת רש"י הסובר ששמואל עצמו סובר שלעולם השכר לאמצע, אם כן יש לומר שהמקשן שהקשה מכאן לא בא להוכיח כרב המנונא, אלא להוכיח כשמואל החולק על

מדעת [כגון שור תם שנגח את שניהם ונעשו שותפים בשור, או חולקים לפי המעות], וראה עוד אריכות ברא"ש בזה, ובמה שהביאו הריטב"א והרא"ש מדברי הירושלמי.

ומלשון הריטב"א נראה, שסברא זו מועלת גם לענין ההפסד שיהא לאמצע, ראה שם.

6. בליקוטים החדשים של דברי רבי עקיבא איגר, הביאו מדבריו, שנתן טעם למה פירש רש"י באופן זה, ולא באופן שהאחד לקח שני שורים כל אחד במנה, והשני לקח שור אחד כל אחד במנה, ראה שם.

7. על פי רש"י; ומבואר מזה, שהשור הבריא משיבח בחרישה כפלים מהשור הכחוש וכמו מחירו שהוא כפלים, שאם לא כן ואין קשר ישיר

כמי שלקח זה בשלו, וזה בשלו, ונתערבו, שזה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו.

תנן במשנתנו:

וכן שלשה שהטילו לכיס, פחתו או הותירו כך הן חולקין לפי מעותיהם.

מאי לאו "פחתו" היינו פחתו ממש שהרויחו מאותה עיסקא שהשקיעו בה, ו"הותירו" הינו הותירו ממש, שהרויחו מאותה עיסקא שהשקיעו בה!?

ומשמע ממשנתנו שבכל אופן השכר מתחלק לפי מעותיהם, ואפילו בשור לחרישה ועומד לחרישה, ואם כן הוי תיובתא דשמואל בין לפירושו של רבה ובין לפירושו של שמואל.⁽⁹⁾

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח:

לא כאשר פירשת את משנתנו, אלא כך תפרש:

"הותירו" היינו שהיו המעות שנתנו זוזים ישנים, ונשאו ונתנו בהם עד שנעשו חדשים ויוצאים הם בהוצאה, ולכן חולקים הם לפי המעות, "דכל חד מאי דיהיב שקיל"; אבל אם הותירו יותר מן החשבון שנתנו לעיסקא, הרי השכר לאמצע.

"פחתו" היינו שנפסלה המטבע והיא ראויה היום להיות אסתירא דצוניתא [מי שיש לו מכה בפיסת רגלו מתחת, קושר ממטבעות אלו שם, שהחלודה והצורה שבהם מועילים למכה], כי היות והמטבעות שנתנו עדיין הם

שניהם וסובר: אפילו שור לטביחה ועומד לטביחה הוי השכר לאמצע, ולשיטתו אי אפשר לפלוג וליתני בדידה, כי לעולם השכר לאמצע, [אלא שיש לדון בזה מלשון הגמרא "תיובתא דרבה", ולא אמר תיובתא לשניהם].

ולדעת התוספות הסוברים שבשור לטביחה ועומד לטביחה מודה רב המנונא שהשכר מתחלק לפי מעותיהם, לא תיקשי קושיית הריטב"א, כיון שהם סוברים שהוא מילתא דפשיט ולא נסתפק בה אדם מעולם, ואם כן לא קשיא לפלוג וליתני בדידה, כיון שהוא מילתא דפשיטא.

וראה עוד ברא"ש ישוב לשיטה הסוברת שבשור לטביחה ועומד לטביחה השכר לאמצע, למה לא אמר אף לדעת רב המנונא "פלוג וליתני בדידה".

9. נתבאר על פי המהרש"א, בעל ה"שיטה מקובצת" וה"פני יהושע" בהכנת דברי רש"י

שכתב "תיובתא דשמואל"; ומסייע להם דברי הרי"ף שכתב אף הוא "תיובתא דשמואל" ופירש דהיינו תיובתא דשמואל בין לפי פירושו של רבה בדבריו ובין לפירושו של רב המנונא בדבריו, והיינו כדברי האחרונים הנוכרים; וראה עוד ב"פני יהושע" שנתן טעם למה הבינה הגמרא שמשנתנו מיירי אפילו בשור לחרישה ועומד לחרישה, ולא דחתה דמשנתנו בשור לחרישה ועומד לטביחה, או בשור לטביחה ועומד לטביחה, ראה שם, וראה דברי מהרש"א בדבריו על התוספות.

ואולם הריטב"א למד מדברי רש"י שכתב: "תיובתא דשמואל", דשמואל חולק על רבה ורב המנונא, והוא סובר דאפילו שור לטביחה ועומד לטביחה השכר לאמצע, ולכן פירש רש"י שהקושיא היא על שמואל, דאילו על רבה ורב המנונא אין קושיא מכאן, שהרי יש לפרש את משנתנו בשור לטביחה ועומד לטביחה; והריב"ש כתב ללמוד מדברי רש"י, שרבה חולק

בעין, מפסיד כל אחד לפי החשבון שנתן; אבל בשאר הפסד שהמעות אינן בעין, מפסידים הם שוה בשוה.⁽¹⁰⁾

א. נתבאר במשנה לעיל פג א, שתיקנו חכמים באשה הבאה ליפרע את כתובתה מנכסים משועבדים שביד לקוחות, או מנכסי יתומים, שלא תיפרע אלא בשבועה שעדיין לא נפרעה.

ב. במשנה הבאה ובסוגייתנו יתבאר, דין אשה שכתובתה קודמת לשל רעותה, כיצד היא נשבעת לרעותה כשהיא גובה קודם לה.

ג. כן יתבאר במשנה ובסוגייתנו, אם שבועת הבא ליפרע מנכסי יתומים היא בין ביתומים קטנים ובין ביתומים גדולים, או שלא נתקנה

תקנה זו אלא ביתומים קטנים בלבד.

מתנתין:

מי שהיה נשוי ארבע נשים, ומת ונתחייבו נכסיו כתובה לארבע נשותיו.

הראשונה קודמת לשניה, ושניה לשלישית, ושלישית לרביעית.

וראשונה נשבעת לשניה, כלומר, אם טוענת השניה: הואיל ואת באה ליטול תחילה השבעי לי שלא גבית משל בעלי כלום, כי שמא לא ישתיירו נכסים כשיעור כתובתי, הרי הראשונה צריכה לישבע.⁽¹¹⁾

ואף השניה נשבעת לשלישית אם טוענת השלישית כטענת השניה.

על שמואל, ויש לפרש כוונתו, דרב המנונא אכן בא לפרש את דברי שמואל ולהסכים עמו, ולכן לא הזכיר רש"י את רב המנונא, כי רב המנונא היינו שמואל.

10. רש"י; ובפשוטו נראה, שלא כתב רש"י שההפסד אף הוא לאמצע, אלא לפי שיטת שמואל [שעליו היתה הקושיא לדעת רש"י], אבל לשיטת רבה הסובר: שאין השכר לאמצע אלא בשור חרישה ועומד לחרישה, ומשום שהשבח בא מזה כמו מזה, וכן לרב המנונא אם נאמר שלא אמר את דבריו אלא בשור לחרישה ועומד לטביחה ומשום שמתחילה קנוהו כדי לחלוק את הריוח לאמצע, אם כן כל זה הוא לענין הריוח, אבל לענין הפסד יהיה הדין שההפסד לפי מעותיו.

ולפי סברא זו מוכרח מדברי רש"י אלו, כהבנת הריטב"א בדעתו, שרבה לחלוק על שמואל הוא בא, וקושיא זו לא היתה אלא על

שמואל עצמו, ולפי דעת שמואל אכן אין הפרש בין הריוח לבין ההפסד, אבל לדעת המפרשים שהקושיא היתה על שמואל גם לפי הבנת רבה בדבריו, אם כן האיך אפשר שיהא ההפסד לאמצע?!

ואולם ראה היטב מה שכתב ה"פני יהושע" בד"ה אמר רבה, בביאור דעת רש"י בשיטת רבה, ובמה שכתב שם על קושיית הגמרא כאן ותירוצה.

וראה עוד היטב בהערה 5 דלעיל, בביאור שיטת רב המנונא לפי הריטב"א, ובמה שנכתב שם שהוא הדין להפסד, ולפי זה יש לדון שאף לרבה כן.

11. כתב הריטב"א על דברי המשנה: ושמעינן מהכא, כי מלוה מוקדם שבא לגבות תחילה ודוחה לבעל חוב מאוחר, שנשבע המוקדם שבועה בנקיטת חפץ שאינו פרוע, כאילו בא ליפרע מנכסים משועבדים, ואין נאמנות שטר

ושלישית לרביעית, ואילו הרביעית נפרעת
שלא בשבועה.⁽¹²⁾

בן ננס אומר: וכי מפני שהיא אחרונה —
נשכרת היא שתיפרע שלא בשבועה! ?

אלא אף היא הרביעית לא תפרע אלא
בשבועה.⁽¹³⁾

היו יוצאות הכתובות כולן ביום אחד,
כלומר: אם היו כל הכתובות יוצאות לפנינו
ומלמדות שכולן נכתבו ביום אחד —

כל הקודמת לחברתה אפילו שעה אחת,
וכגון שהשעות מפורשות בכתובה — זכתה.

וכך היו כותבין בירושלים שעות.

היו כולן יוצאות בשעה אחת, ואין שם אלא
מנה, הרי כולן חולקות בשוה.⁽¹⁴⁾

גמרא:

שנינו במשנה: והרביעית נפרעת שלא
בשבועה; בן ננס אומר וכי מפני שהיא
אחרונה נשכרת:

ומבאר הגמרא: ודאי פשוט הוא, שאם
נפרעה כבר הראשונה והשניה והשלישית,
אין סיבה להשביע את הרביעית, וכדברי תנא
קמא, שהרי כל השבועה היא שמא לא
יספיקו הנכסים לגביית הנשים שעדיין לא
גבו, אבל אם כבר גבו הראשונות את
כתובתן למה תישבע הרביעית.

ובמאי קמיפלגי, כלומר: באיזה אופן נחלקו
תנא קמא ובן ננס, ומה הוא טעם מחלוקתם?

אמר שמואל: מחלוקתם היא: כגון א-צא
שנמצאת אחת מהן, מן השדות שגבו שלשת
הנשים הראשונות שדה שאינה שלו, כלומר:

שלא אמרו חכמים: הבאה ליפרע מנכסי יתומים
לא תפרע אלא בשבועה, אלא ביתומים קטנים,
אבל ביתומים גדולים, לא, וזו שאינה צריכה
לישבע לחברותיה, אינה צריכה שבועה כלל.

13. א. בגמרא יתבאר טעמו של בן ננס, כי לפי
פשוטו, הרי ודאי שהרביעית אינה צריכה
לישבע, היות ובגבייתה אין היא מפסידה כלום
לקודמות לה.

ב. בתוספות נתנו טעם למה הזכירה המשנה
ארבע נשים, אף על פי שמחלוקת תנא קמא ובן
ננס היא אף בשתי נשים בלבד, ראה שם; וראה
עוד ברש"י במהדורא קמא, בריטב"א, בשיטה
מקובצת בשם תלמידי הרשב"א ובמאירי מה
שכתבו בזה.

14. בתוספות יום טוב הקשה: מאי קא משמע
לך, והרי כבר שנינו כן במשנה לעיל! ? וראה מה

מועיל בזה, [כלומר: אף על פי שהוא מחזיק
בשטר ויש ראייה שלא נפרע, שאם לא כן "שטרא
בידה מאי בעי"].

ובתוספות יום טוב תמה על דברי רש"י
שאינה נשבעת אלא אם כן תבעה זאת השניה,
שהרי כיון שהיא נשבעת אפילו בטענת שמא של
השניה, בהכרח שיסוד שבועה זו הוא ממה
שתקנו חכמים: הבא ליפרע מנכסים משועבדים
לא יפרע אלא בשבועה, שאין הפרש בין הבא
לגבות מלקוחות, לבין הבא ליפרע מנכסים שהם
משועבדים לבעל חוב מאוחר, וכיון שכן, אפילו
אם לא תבעה אותה השניה למה לא תישבע,
ראה שם ובפני יהושע; וראה בליקוטים החדשים
מדברי הגרעק"א, מה שהביאו בזה משמו.

12. ואף שהבאה ליפרע מנכסי יתומים לא
תיפרע אלא בשבועה, זו נוטלת בלא שבועה,